

Nr 231.

Av herr **Dahl, Adolf**, och herr **Pauli**, *angående åtgärder till skydd för musikutövande företag m. fl. mot oskäligt uppdrivna ersättningsanspråk från rättighetsinnehavare enligt lagen om rätt till litterära och musikaliska verk.*

Enligt § 2 i lag om rätt till litterära och musikaliska verk den 30 maj 1919, vilken lag tillkom för att möjliggöra Sveriges anslutning till 1908 års reviderade bernkonvention, har åt tonsättare givits uteslutande rätt att offentligen utföra av honom komponerade verk. Utgivna musikaliska verk fingo dock, enligt § 12 samma lag offentligen utföras, då åhörarna ägde tillträde utan avgift och utförandet icke heller eljest skedde i förvärvssyfte, eller då den av utförandet härflytande inkomsten var avsedd för välgörande ändamål, och den eller de utförande icke erhöilo någon ersättning. Dansmusiken fick jämväl enligt sistnämnda lagparagraf, utan tonsättarens tillstånd offentligen utföras, då verket utgivits som musik till sällskapsdans.

Genom lag den 27 mars 1927 blev sistnämnda undantag beträffande dansmusik borttaget.

Genom dessa lagstadganden har sålunda den grundsatsen fastslagits, att tonsättarna principiellt tillerkänts ensamrätt till de av dem frambragta verken och att åt dem lämnats öppet att, nära nog fullständigt, förfoga över rätten att offentligen utföra musikalstren.

Som en konsekvens av 1919 års lag om rätt till litterära och musikaliska verk samt den vid 1927 års riksdag beslutade förändringen har följt, att rätten att utföra musik numera måste förvärfvas genom att till kompositörerna eller deras ombud erlägga viss ersättning. Avgiftens storlek finnes emellertid icke genom lag angiven, utan har efter överenskommelse fastställts från fall till fall. Musikutövandet förekommer i våra dagar inom vitt skilda områden och i många skiftande former, och de avgifter för rätten att utöva musik, som i vårt land erläggas från biografier, folkparker, restauranter, dansetablissemang eller för konsertverksamhet, radioutsändning m. m., torde numera uppgå till högst betydande belopp.

Vid den behandling i utskott och riksdag, som föregått ovan berörda lagbestämmelsers fastställande, har det emellertid tydligt framgått, att lagstiftarens syfte varit att helt varsamt utsträcka rättigheten för tonsättarna samt att dessa skulle förfara med nödig hänsyn och aktsamhet, när det gällde att tillvarataga de förmåner, som lagen tillerkänt dem.

Man befarade tydligen icke, att en åt den enskilde tonsättaren tillerkänd rätt

skulle kunna av nationella och internationella tonsättaresammanslutningar be-
gagnas till skapande av ett uteslutande monopol på rätten till utförande av
musikaliska verk. Så har emellertid skett. I januari 1924 startade Föreningen
svenska tonsättares internationella musikbyrå, gemenligen kallad »Stim», vars
uppgift det är att tillvarata de rättigheter för tonsättare, musikförläggare
och muskarbetare, som tillförsäkras dem enligt gällande lag. Sagda byrå har,
som torde vara allmänt bekant, utövat en livlig verksamhet till förhindrandet
av offentligt utförande utan byråns medgivande av musikaliska verk. Genom
sin fasta organisation, i vilken man tack vare energisk propaganda samlat snart
sagt alla aktiva svenska kompositörer och övriga musikerättsinnehavare, samt
genom byråns anslutning till den internationella kompositörsunionen, behärskar
Stim numera utföranderätten inom Sverige till praktiskt taget alla skyddade
musikaliska verk i de länder, vars produktion på detta område är av större be-
tydelse för musikutövningen i vårt land. Vad åter beträffar de mindre betydel-
sefulla länder, där ännu icke kompositörsorganisationer finnas, eller där anslut-
ning till den internationella unionen ännu ej skett, har i regel varje kompositör
av betydelse på andra vägar, exempelvis genom anslutning till någon av de
tyska, franska eller engelska organisationerna, ställt sin produktion under
unionens skydd.

Genom den monopolställning beträffande överlåtelse av rättighet att utöva
musik, som Stim sålunda förskaffat sig, har byrån, såvitt vi kunna finna, kommit
i den positionen, att den är oförhindrad att vid uppgörelser om ersättning upp-
ställa villkor av ekonomisk natur, vilka kunna för ett musikutövande företag
vara fullständigt oantagliga, eller villkor av snart sagt vad annan natur som
helst. En så stark ställning som den Stim för närvarande intager, kan direkt
inbjuda till maktmissbruk.

Tendenser till dylikt missbruk hava kunnat iakttagas. Sålunda har omför-
mälts fall, då Stim för rättigheten till musikutövning till en början begärt högst
betydande belopp, men sedermera sett sig nödsakad sänka anspråken till en
mindre del av summan. Uteslutet är ej, att ett företag, som är mindre förhand-
lingskraftigt, blir nödsakat utbetala ett ursprungligen ifrågasatt belopp. Vidare
må framhållas, att enligt uppgift Stim i många fall använt det förfaringssättet
att kräva musiketablisement, folkparker o. dyl. på ersättning, utgörande vissa
procent på bruttoinkomsterna — ett förfaringssätt, som med hänsyn till brutto-
inkomstens olika sammansättning på olika inkomstgrenar (hyra, upplysning,
gager till musiker, personalomkostnader o. dyl.) måste betecknas som i hög
grad godtyckligt.

Osannolikt är ej, att här berörda företag för att kunna fortsätta sin närings-
utövning tvingas att godtaga för dem synnerligen oförmånliga villkor.

Det är emellertid ej enbart enskilda näringsutövare, sammanslutningar o. dyl.
som kunna tänkas bliva föremål för godtyckligt uppställda eller orättfärdiga
anspråk från Stims sida.

Vi vilja sålunda exempelvis peka på rundradion i vårt land, vilken numera är en institution, som samlat kring sig den stora allmänheten i detta ords verkliga mening, och som för tillgodoseende av gemene mans kulturbehov spelar en roll, vars betydelse är i oavbrutet växande. Statsmakterna hava även på flerfaldiga sätt — bl. a. genom att fastställa licensavgiften för innehavare av radio — på ett otvetydigt sätt givit tillkänna sin uppfattning att rundradiorörelsen är ett viktigt samhällsintresse. Jämväl gentemot de sammanslutningar, som omhänderhava och representera här berörd verksamhet, kan Stim befaras resa godtyckliga anspråk, vilka kunna vara till direkt skada för det allmänna.

Härtill må ytterligare fogas det påpekandet, att de ersättningar för offentligt utförande av skyddad musik, vilka utkrävas av Stim, endast i ringa mån komma våra svenska tonsättare till godo, utan i stället, sedan administrationskostnader o. dyl. täckts, till väsentlig del gå till utländska musiker — ett förhållande, som vitsordats av musikaliska akademien i dess skrivelse av den 25 februari 1925 till första lagutskottet vid nämnda års riksdag.

För att stävja de möjligheter till missbruk, som följt med de nyvunna lagliga rättigheterna att utkräva ersättning för utförande av musikaliska verk, synes därför nödvändigt att från statsmakternas sida vidtagas lämpliga åtgärder, varigenom såväl den enskildes som det allmännas intressen såvitt möjligt skyddas.

Med anledning härav få vi anhålla,

att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte anhålla, att Kungl. Maj:t måtte föranstalta om utredning samt för riksdagen framlägga förslag till åtgärder, varigenom enskilda sammanslutningar, företag, näringsidkare o. dyl., som låta utöva musik, skyddas för oskäligt uppdrivna anspråk på ersättning från rättighetsinnehavare, vilka kunna anhängiggöra anspråk jämlikt lagen den 30 maj 1919 om rätt till litterära och musikaliska verk.

Stockholm den 31 januari 1928.

Adolf Dahl.

Ivan Pauli.